

ภาษิตล้านนา

ภาษิตคือถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานมีความหมายเป็นคติ และมีใช้ทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทยอย่างภาคเหนือก็มี ภาษิตล้านนา ที่บรรพชนล้านนาใช้อบรม สั่งสอน กล่อมเกลาลูกฝังคุณธรรมให้แก่ผู้คนทุกเพศทุกวัย ทุกสถานภาพมาอย่างยาวนานซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อทัศนคติและวิถีการดำรงชีวิตคนในสังคมอย่างมากและมีได้ล้ำสมัย

หนังสือภาษิตสำนวนไทย ๔ ภาค ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่าล้านนามีทั้งภาษิตที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่ใช้กล่าวในชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมากซึ่งให้คติแก่บุคคลทุกระดับแสดงให้เห็นภูมิปัญญาที่บรรพชนล้านนาใช้สอดแทรกประสบการณ์ในชีวิตตลอดจนคติความเชื่อและคำสั่งสอนในศาสนาถ่ายทอดเป็นถ้อยคำ

ที่มีความกระชับ มีจังหวะ มีความคล้องจอง ทำให้จดจำได้ง่ายและใช้วิธีการเปรียบเทียบทำให้มีความหมายลึกซึ้งเข้าใจได้ง่ายและมีวรรณกรรมหลายลักษณะที่เป็นวรรณกรรมคำสอนอยู่หลายเรื่องที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับภาษิตที่มีแต่โบราณ

ตัวอย่างภาษิตล้านนาซึ่งเป็นภาษิตว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติเช่น พี่น้องกัน อยู่ใกล้กันของฝากอยู่ใกล้กันสากมอง (พี่น้องกัน อยู่ใกล้กันของฝาก อยู่ใกล้กันสากมอง)มีความหมายว่า พี่น้องหรือญาติที่อยู่ใกล้กันมักคิดถึงกัน เมื่อมาเยี่ยมเยียนก็จะมิของให้กันและกันแต่พี่น้องหรือญาติที่อยู่ไกลกันย่อมมีโอกาสมิจะมีเรื่องกระทบกระทั่งหรือทะเลาะเบาะแว้งกันได้มากกว่าพี่น้องหรือญาติที่อยู่ใกล้กัน บางครั้งอาจลงไม้ลงมือกันถึงขั้นใช้อาวุธ

คนล้านนาเรียกญาติว่า พี่น้อง หรือ พี่น้อง บางครั้งพูดเป็นคำซ้อนกับภาษาบาลีเป็น ญาติพี่น้อง [อ่านว่ายา-ติ-ปี่-น้อง] หมายถึง พี่น้องที่สืบสายเลือดกันโดยตรงหรืออาจหมายถึงเครือญาติก็ได้ ส่วนคำว่า มอง แปลว่า ครกตำข้าว และคำว่า สากมอง แปลว่า สากตำข้าว มักทำจากท่อนไม้ภาษิตนี้ได้นำสากตำข้าวมาเปรียบเทียบกับการกระทบกระทั่งกันเหมือนสากกับมองหรือครก นอกจากนี้ สากยังเปรียบกับอาวุธที่หนาและหนักด้วย.

อภิเดช บุญสงค์.